

УДК 341+327

*Рекомендований до публікації вченою радою
Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса
Грінченка (протокол № 9 від 23 листопада 2020 року).*

Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного права:
матеріали Всеукраїнської наук. онлайн-конф. з міжнародною участю, м. Київ,
29 жовтня 2020 р. / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ:
[Електронне видання], 2020. 247 с.

У матеріалах Всеукраїнської наукової онлайн конференції за міжнародною участю висвітлено широкий спектр питань, пов'язаних із актуальними проблемами розвитку країн та регіонів, сучасних міжнародних процесів у геополітичному, культурному, енергетичному та інформаційному вимірах, міжнародних інтеграційних та дезінтеграційних процесів, питань міжнародного правопорядку на початку ХХІ ст. та різнопланових аспектів місця та ролі України в системі міжнародних відносин. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розглянуто шляхи вирішення завдань сьогодення у згаданих галузях, надано обґрунтовані пропозиції щодо шляхів покращення міжнародної взаємодії та дипломатичної діяльності, а також щодо вдосконалення чинного законодавства.

Матеріали Всеукраїнської наукової онлайн конференції адресовано вченим, практикам, фахівцям з міжнародних відносин та міжнародного права, дипломатам, слухачам магістратури, студентам вищих навчальних закладів, а також усім, хто цікавиться проблемами міжнародних відносин та міжнародного права.

*Матеріали подані в авторській редакції. Редакція збірника не несе
відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.*

УДК 341+327

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020

ЗМІСТ

Вступне слово	7
Секція 1. Актуальні проблеми розвитку країн та регіонів	
Жалоба Ігор	8
Китайський новий шовковий шлях як виклик – реакція європейської «творчої меншості» (за матеріалами німецьких ЗМІ)	
Ціватий Вячеслав	12
Африка в сучасному поліцентричному світі: український вимір (інституціональний дискурс)	
Vdovychenko Victoria	17
One step forward, COVID-step back: the Three Seas Initiative Summit in 2020 as a Challenge for the Baltic states and Ukraine	
Купрій Тетяна	20
Коронавірус як інструмент політичного піару Д. Трампа на виборах 2020 р. у США	
Перга Тетяна	25
Екологічні проблеми Австралії в історичній ретроспективі	
Горобець Ігор	30
Нагірно-карабаський конфлікт 2020 р.	
Омельченко Андрій, Федькова Ірина	32
Економічні чинники розвитку туристичної галузі Каталонії	
Шимкевич Катерина	35
Процес примирення у повоєнній Хорватії (1995–2020 рр.): особливості та проблеми	
Михтуненко Вікторія	40
Вплив глобальних трансформаційних процесів на зміни векторів зовнішньої політики Польщі на початку XXI століття	
Касаткіна Катерина	43
Кубинська політика США: історична ретроспектива 1950-х – 1970-х рр.	
Бойко Ольга	47
Аналіз нової концепції туристичного районування республіки Болгарія	
Секція 2. Міжнародні процеси у геополітичному, культурному, енергетичному та інформаційному вимірах	
Цветков Олександр	53
Роль дипломатії у врегулюванні конфліктів та обмеженні гонки озброєнь у сучасному світі	
Луцишин Галина	57
Культурна дипломатія Польщі в Україні: діяльність державних культурних інституцій	
Стоян Тетяна, Желєзко Алла	61
Роль культурних контекстів у міжнародних комунікаційних процесах	
Подрез Юлія	65
Передумови виникнення інформаційних війн як феномен сучасних міжнародних відносин	

Маклюк Ольга	69
Ритуалізація колективної травми в об'єктах історико-культурного туризму	
Слюсаренко Ірина	73
Значення культури для реалізації цілей сталого розвитку	
Бессонова Марина	77
Канадсько-американські інформаційні відносини через призму географічного детермінізму	
Алієв Максим	82
Енергетичний вимір у сучасних міжнародних економічних відносинах	
Соломенна Тетяна	86
Культурна політика ЄС в XXI столітті	
Черкасов Станіслав	90
Геополітичні концепти цивілізаційного аналізу міжнародних відносин	
Казакова Оксана	96
Франція та країни Магрибу: динаміка взаємовідносин	
Лісовська Мирослава	99
Брендинг безпечного відпочинку та криза міжнародного туризму в умовах пандемії COVID-19 (на прикладі Грузії)	

Секція 3. Міжнародні інтеграційні та дезінтеграційні процеси

Грицяк Ігор, Грицяк Наталя	103
Європейський інструмент сусідства в реалізації Європейської політики сусідства	
Мелещенко Тетяна	108
Україна-НАТО: новий ракурс сприйняття	
Матвієнків Світлана	112
Теоретико-методологічні основи дослідження поняття «війна»	
Ворошилова Інна	116
Діяльність ЮНЕСКО у сфері міжнародної інформаційної політики (на прикладі програми «Інформація для всіх»)	
Пістракевич Олена	121
Стан виконання Річної національної програми під егідою комісії Україна-НАТО на 2020 р.	
Лукач Наталія, Зазуляк Зоряна	126
Енергетична дипломатія Європейського Союзу та її глобальна роль	
Кибіч Яна	129
Вплив британських медіа на результати референдуму про членство Великої Британії в ЄС	

Секція 4. «Труднощі перекладу»: питання міжкультурної комунікації у міжнародних відносинах

Yeung Inna	135
Slogans lost in translation	
Зарудня Ольга	138
Формування професійно орієнтованого мовлення у студентів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» у межах дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»	

Відомості про автора:

Слюсаренко Ірина, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна).

Slusarenko Iryna, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Relations and International Law, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

THE IMPORTANCE OF CULTURE IN THE REALIZATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Марина Бессонова

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

m.bessonova@kubg.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1533-775X>

КАНАДСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ ВІДНОСИНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ГЕОГРАФІЧНОГО ДЕТЕРМІНІЗМУ

Канадсько-американські відносини викликають до себе інтерес вітчизняних дослідників передусім через певну схожість та аналогії із українсько-російськими відносинами та асиметричне партнерство, яке є визначальною рисою названих взаємин. Крім цього, Канада та США є важливими гравцями на міжнародній арені, тож вивчення різноманітних аспектів взаємовідносин цих країн дає можливість глибшого розуміння специфіки сучасного міжнародного порядку. Варто відзначити, що не тільки практичний та прикладний вимір досліджень привертає увагу до цих двох країн. З позицій викладання таких дисциплін як «Теорія міжнародних відносин» або «Політична географія» у її різноманітних варіаціях – взаємини Канади та США можуть слугувати вдалим прикладом ілюстрації різних теорій та концепцій, з позицій яких аналізується розвиток міжнародних відносин.

Запропонований матеріал є спробою охарактеризувати канадсько-американські взаємини через призму одного з теоретичних підходів, а саме – географічного детермінізму. Фокус уваги буде зосереджено на інформаційному вимірі, тому що в умовах глобалізованого суспільства комунікація та обмін даними стали невід'ємною та надважливою складовою сучасних міжнародних відносин.

Географічний детермінізм як підхід зародився ще в античні часи. Як зазначають львівські дослідники Маркіян Мальський та Михайло Мацях, географічно-детерміністичні концепції розвитку суспільства висловлювали такі вчені як Ж. Боден, Ш. Монтеск'є, А. Тюрго, Г. Бокль, Л. Мечников, Е. Реклю

тощо [5]. У зазначених та інших авторів, які з позицій географічного детермінізму пояснювали розвиток суспільств, держав та цивілізацій, увага приділялася й іншим чинникам, що зумовлювали специфіку історичного, політичного, економічного зростання чи занепаду об'єктів дослідження. Значної популярності серед науковців географічний детермінізм здобув у ХІХ столітті [6, с.58-59].

У словнику спеціалізованого сайту *Geograf.com.ua* географічний детермінізм інтерпретується як світоглядна концепція, що пояснює соціально-економічний розвиток народів і країн світу географічним фактором – географічним положенням, рельєфом, кліматом, водними, ґрунтово-рослинними й мінеральними ресурсами [3]. Географічний детермінізм є визначальним у таких науках та навчальних дисциплінах як політична географія та геополітика (в рамках цієї публікації геополітика розглядається як міждисциплінарна наука, а не як світоглядна ідеологічна доктрина або політика держави у географічному просторі) [4, с.12]. При цьому, не існує одностайності серед вчених стосовно визначення предмету дослідження в рамках вказаних міждисциплінарних наук, бо кожна з них перебуває на стику географічних та політичних наук та вивчає світову політичну систему через призму географії.

Тим не менш, перш, ніж охарактеризувати канадсько-американські взаємини через призму географічного детермінізму з позицій і політичної географії, і геополітики, варто у загальних рисах окреслити наявні підходи до визначення предмету дослідження кожної з цих наук. Так, поширення набули наступні інтерпретації: політична географія вивчає територіальні політичні системи як геопросторові (географічні) утворення (отже акцент здійснюється на вивченні простору), а геополітика вивчає держави та системи держав як політичні утворення (тож основний фокус уваги – на політику). Таким чином, якщо відштовхуватися від такої інтерпретації, то при розгляді канадсько-американських взаємин як однієї з політичних систем з позицій політичної географії, ми маємо приділяти основну увагу впливу географічного середовища на політику кожної із держав та їхні двосторонні взаємини. Якщо аналізувати відносини Канади та США з позицій геополітики, то основний фокус робиться на використанні політикою географічного середовища та вплив на нього з метою досягнення певних воєнно-політичних, економічних, екологічних, безпекових та інших інтересів держави. Тож, спробуємо подивитися на канадсько-американські відносини саме з цих позицій.

Перша спільна риса, на яку вказує більшість авторів, які розглядають канадсько-американські відносини чи порівнюють Канаду та США, це наявність спільного кордону та, власне, географічна близькість. Наступними зазвичай називаються подібність суспільств у контексті культури, релігії, мови, спільні корені та спорідненість історичних витоків. Ці спільні риси сприяли жвавій взаємодії суспільства, приватного сектору та державних інституцій обох країн.

Географічна близькість та спільний кордон спочатку становили небезпеку для Канади. Це було спричинено тим, що частина мешканців північноамериканських колоній Великої Британії під час Війни за незалежність

та у процесі утворення Сполучених Штатів Америки залишилася вірною британській короні, не підтримала повстанців та борців за незалежність та продовжувала підтримувати метрополію [11]. Групи цих колоністів, відомих як лоялісти, мігрували до північних колоній Британської Америки, тож власне тоді було започатковане напруження між майбутніми Канадою та США.

Сусідство рано чи пізно мало сприяти прямому зіткненню між ними, що у 1812 р. вилилося у британсько-американську війну (тривала до 1814 р.), основні події якої мали місце на канадсько-американському кордоні. Хоча у геополітичному вимірі війна завершилася довоєнним статус-кво, однак на початку цієї війни нова держава (США) мала плани розширити свої території за рахунок саме Канади. Війна 1812 р. сприяла зростанню почуття національної ідентичності у канадців [10] та, з іншого боку, започаткуванню закріплення у їхній колективній свідомості сприйняття американців як супротивника та джерела небезпеки. Хоча інших прямих військових зіткнень між США та Канадою історія не знає, і у 1914 р. відзначалося століття існування «кордону, який не охороняється» [7, р.83], тим не менш образ сусіда як «загрози» почав формуватися у канадців саме у той період. Прикладів дрібних прикордонних спорів чи суперечок між США та Канадою можна знайти багато. Один з них навіть увійшов в історію як Арустукська війна (1838-1839 рр.), хоча «війна» – це умовне визначення для того безкровного протистояння, яке завершилося мирним врегулюванням та делімітацією кордону між США та британськими володіннями (Канадою).

Хоча США і визнавали наявність кордону з британськими володіннями/майбутньою державою Канада, однак це не зупинило американську експансію в інших формах. Географічна близькість створила умови для економічної взаємодії, яка доповнювалася комунікаційною взаємодією (транспорт, логістика, мовлення). Подальша інтенсифікація контактів та співпраці між Канадою та США не мала географічних перепон, вона живилося подібністю двох суспільств, відсутністю значних відмінностей у релігії, культурі, мові, які створювали позитивні передумови для поглиблення цієї взаємодії.

Перші спроби прямих інституційних зв'язків між Канадою та США, без посередництва Лондона, пов'язують із діяльністю двосторонньої канадсько-американської Міжнародної об'єднаної комісії (1912 р.), що стосувалася спільного користування водами Північної Америки [8]). Саме у цей період поширена у канадському суспільстві думка щодо ймовірності прикордонного конфлікту між Канадою та США (відлуння подій 1812 р.) була остаточно відкинута [2, с.233]. Після Першої світової війни зближення Канади та США активізувалося і в інших галузях, зокрема у сфері оборони та військової політики, а також культури.

Зближення США та Канади та формування асиметричного партнерства супроводжувалося двома паралельними тенденціями у канадському суспільстві: *зближення*, що зумовлювалося економічними, комерційними, фінансовими, безпековими та іншими перевагами кооперації з більш потужним сусідом, та *відторгнення*, спровоковане активним проникненням

американських товарів, послуг, фірм, мас-медіа у канадський економічний, політичний, культурний та інформаційний простір. В умовах інформатизації, коли більш відчутну роль відіграють сучасні засоби масової комунікації, географія перестала відігравати детермінуючу роль, тож в інформаційному та культурному вимірі саме поняття «кордон» почало зникати. Потреба у прямому вторгненні та розширенні свого «життєвого простору» за рахунок сусідів, що наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. все ще було домінуючим способом зовнішньої політики сильних держав, відпала. Якщо проаналізувати реалії інформаційного простору Канади початку ХХ ст. то не можна не помітити проникнення США завдяки поширенню впливу американських радіо, кіно та преси. Вплив американської популярної культури у Канаді ставав відчутним, тож вже з кінця 1920-х років канадський уряд був вимушений запроваджувати заходи задля регулювання системи мовлення та встановлення контролю над проникненням США у цю сферу.

З тих часів Канада має доволі успішний досвід у збереженні свого культурного суверенітету, що передусім проявляється у канадсько-американських інформаційних відносинах. Найкраще це ілюструє канадська політика у сфері телерадіомовлення, яка поєднувала «протекціоністську» (підтримка канадських приватних та національних компаній у їх конкуренції з американськими компаніями) та «культурницьку» (сприяння наповненню канадського ефіру власним культурним продуктом – «канадським контентом») складові [1, с.39]. В умовах глобалізації до цих складових додалися заходи щодо врахування сучасних інновацій у системі масової комунікації. Головне спрямування означених заходів полягає у збереженні власного культурного та інформаційного суверенітету. Можна погодитися із твердженням голови Постійної комісії з питань канадської спадщини Кліффорда Лінкольна (обіймав цю посаду у 1997-2004 рр.), який зазначав, що варто враховувати канадську специфіку – величезні простори та відстані, в умовах яких підтримка канадської ідентичності істотно залежить саме від мовлення та системи комунікацій [9, с.618].

Проблематика культурних впливів, домінування одного з партнерів, політика захисту свого інформаційного простору та інші складові взаємодії у сфері культури та інформації не втрачають своєї актуальності. Канада та США є вдалим прикладом для ілюстрації сучасних інформаційних відносин та канадський досвід збереження свого культурного суверенітету є дуже важливим для України.

Підсумовуючи даний матеріал, визначимо канадсько-американські інформаційні відносини з позицій двох схожих концепцій, про які велася мова на початку матеріалу. Якщо поглянути на Канаду та США з позицій політичної географії, то можна цілком погодитися з тим, що сусідство на континенті, величезні простори, протяжність спільних кордонів дійсно детермінували тісні взаємини між США та Канадою у всіх без виключення галузях господарства та зовнішньої політики (у матеріалі не згадувалося, але варто згадати про систему НОРАД, у виникненні якої також варто враховувати географічний фактор), а також у сфері культури та інформації. З позицій геополітики (як науки) варто

відзначити що саме географічний чинник істотно вплинув на те, що сильніша у цій парі держава (США) почала використовувати географію для поширення свого впливу на Канаду у мовленевому, культурному, економічному, комунікаційному та інформаційному вимірах.

Список використаних джерел:

1. Бессонова М.М. Збереження культурного суверенітету Канади як засіб забезпечення національної єдності. *Зовнішні справи*. 2016. № 10. С. 38-41.
2. Бессонова М.М. Проблема американського впливу на канадський культурний простір: досвід подолання в умовах глобалізації. *Scriptorium nostrum*. 2016. № 3 (6). С. 230-246.
3. Географічний детермінізм *Geograf.com.ua* [Електронний ресурс] <http://www.geograf.com.ua/glossary/suspilno-geografichni-terminy/geografichnij-determinizm>
4. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 416 с.
5. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 4-е вид. К.: Знання, 2011. 406 с. [Електронний ресурс] URL: <http://учебник-online.com/131/1508.html>
6. Основи теорії міжнародних відносин: навчальний посібник. Л.О. Дорош, М.В. Здоровега, О.Я. Івасечко, У.І. Ільницька, О.В. Кукарцев, Ю.Р. Лемко, Ю.Я. Тишкун, Я.Б. Турчин. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.
7. Carroll, F. M. (1997). *The Passionate Canadians: The Historical Debate about the Eastern Canadian-American Boundary*. *The New England Quarterly*, 70(1), 83. doi:10.2307/366528 P.83-
8. Historical Background of the International Joint Commission // http://www.ijc.org/en/_/History
9. Our Cultural Sovereignty: The Second Century of Canadian Broadcasting. June 2003. 899 p. [Електронний ресурс] *Parliament of Canada*. Режим доступу: <http://www.parl.gc.ca/content/hoc/Committee/372/HERI/Reports/RP1032284/herirp02/herirp02-e.pdf>
10. War of 1812. *The Canadian Encyclopedia*, 24 January 2017, Historica Canada. <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/war-of-1812-editorial>. Accessed 02 November 2020.
11. Wilson B.G. Loyalists in Canada. *The Canadian Encyclopedia*. [Електронний ресурс] <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/loyalists>

Відомості про автора:

Бессонова Марина, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права, Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна).

Bessonova Maryna, Candidate of Sciences in History, Docent, Docent of the Chair of International Relations and International Law, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

CANADIAN-AMERICAN INFORMATION RELATIONS VIA GEOGRAPHIC DETERMINISM